

Hláskové alternace ve slovotvorbě I

PLIN033

osolsobe@phil.muni.cz

O čem budeme mluvit

- Spoluformant derivace
- Pravidelné a nepravidelné
- Automatické nástroje a zachycení **místa alternace**

Jazykový humor a homonymie: problém morfémového švu

***Více soch je sou-soš-í, více žen je s-ouž-
en-í***

Spoluformant derivace

- Hlásková alternace je součástí derivačního formantu
- Alternace na morfémovém švu by měla být lépe identifikovatelná než alternace uvnitř morfu
- Pozorujte dvojice substantivum na *ka* adjektivum na *čí* generované automaticky nástrojem Morfio.
- Pokuste se formulovat pravidla, která vedou ke vzniku *č* při derivaci sufixem *-í*, jímž jsou tvořena adjektiva druhově posesivní od substantiv.

Morfio

Jazyk: čeština ▾

<+ ~~×~~ společný ▾ ~~×~~ odlišný ▾ +> Morf. specifikace:

vzor 1: .+ ▾ ka ▾ podstatná jména ▾ N.*

vzor 2: .+ ▾ čí ▾ přídavná jména ▾ A.*

Přidat vzor

Korpus: SYN2015 ▾ Frekvence vyšší než: 0 Hledat: lemmata ▾ Vyhodnotit: lemmata ▾

A = a ▶ Alternace

Hledat **Nové zadání** Odkaz na toto zadání: <http://morfio.korpus.cz/UvefoAGL> Nápověda

substantivum na *ka* adjektivum na *čí*

	vzor 1 ▲▼ (fq ▲▼)	vzor 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1	dívka (17784)	dívčí (1661)
2	trubka (1986)	trubčí (22)
3	liška (1531)	liščí (187)
4	housenka (1430)	housenčí (4)
5	samička (986)	samiččí (1)
6	veverka (766)	veverčí (36)
7	straka (745)	stračí (9)
8	hrdlička (569)	hrdliččí (2)
9	vlaštovka (497)	vlaštovčí (35)
10	ještěrka (473)	ještěrčí (39)
11	pinka (450)	pinčí (1)
12	štika (319)	štičí (24)
13	kukačka (269)	kukaččí (174)
14	volavka (220)	volavčí (16)
15	srnka (212)	srnčí (266)
16	kosatka (210)	kosatčí (2)
17	čubka (199)	čubčí (23)
18	treska (198)	tresčí (45)
19	křepelka (197)	křepelčí (50)
20	sojka (192)	sojčí (12)
21	užovka (160)	užovčí (1)
22	čejka (152)	čejčí (1)
23	danka (150)	dančí (20)
24	kavka (130)	kavčí (124)
25	sýkorka (120)	sýkorčí (2)

Co nám naznačí případy dvojic jako

- *trubka – trubčí*
- *Pinka – pinčí*
- *Danka – dančí*
- *Racka – racčí*
- *Norka – norčí*
- *Savka – savčí*
- *sumka – sumčí*
- *Kolka – kolčí*
- *Vrabka - vrabčí*

Přegenerování

- Ve většině případů je mylně za základové slovo pokládáno proprium, které je navíc mnohdy chybně interpretováno.
- V některých případech jde o homonymii části základu, která je součástí jiného základového slova (např. *trubka* a *trubec*, *Pinka* a *pinč*, *Danka* a *daněk*, *Racka* a *racek*, *Norka* a *norek*, *Savka* a *savec*, *sumka* a *sumec*, *Kolka* a *kolec*, *Vrabka* a *vrabec*).
- Je patrné, že spoluformantem sufixu *-í*, jímž se tvoří druhově posesivní i široce vztahová adjektiva od substantiv, je **alternace finály základu**. Finály **k** a **c** mají stejnou střídnici **č**.

Reformulace dotazu

Language: Czech ▾

<+ ✖ common ▾ ✖ distinct ▾ +> Morph. specification:

pattern 1: .+ ▾ (k[ao]||[eě]k|ec|ce) ▾ podstatná jména ▾ N.*

pattern 2: .+ ▾ čí ▾ přídavná jména ▾ A.*

Add pattern

Corpus: SYN2015 ▾ Frequency higher than: 0 Search for: lemmata ▾ Evaluate: lemmata ▾

A = a

▶ Alternations

Search New query Link to this query: <http://morfio.korpus.cz/qQWzGPIB> Help

Na co nás mohou přegenerované výsledky dále upozornit

1	alík alec alka ... (108)	alčí (1)
2	bazilišek (38)	baziliščí (10)
3	beránek (803)	beránčí (57)
4	cvrček (414)	cvrččí (5)
5	čejka (152)	čejčí (1)
6	čubka (199)	čubčí (23)
7	daněk daník danko ... (632)	daňčí dančí (60)
8	dílec dílek dílko (1151)	dílčí (2634)
9	dívka (17784)	dívčí (1661)
10	dobytek (1623)	dobytčí (149)
11	dozorce dozorec (1114)	dozorčí (1046)
12	dravec (767)	dravčí (53)
13	hlodavec (531)	hlodavčí (15)
14	holčice (4)	holčičí (302)
15	holubice (355)	holubičí (55)
16	housenka (1430)	housenčí (4)
17	hrdlička (569)	hrdliččí (2)
18	hřebík hřebek hřebec (1800)	hřebčí (2)
19	jepice (58)	jepičí (45)
20	ještěrka (473)	ještěrčí (39)
21	jezevec (116)	jezevčí (48)

Co je intuitivně základovým slovem pro odvození adjektiv jako **klučičí, holčičí**?

- Pokud jsou to ve vaší intuici substantiva **kluk** a **holka**, pak je třeba dále uvažovat o spoluformantu/hláskové alternaci ve sledovaném modelu.
- Řekli jsme, že spoluformantem sufixu *-í*, jímž se tvoří druhově posesivní i široce vztahová adjektiva od substantiv, je **alternace finály základu**. Finály **k** a **c** mají stejnou střídnici **č**.
- Na základě dalších pozorování lze tvrdit, že existují výjimečné případy, kdy se základ modifikuje. Vysvětlení lze hledat v etymologii nebo v působení analogie.

Kolik takových výjimečných případů je a jak je vyhledat?

- Vzpomenete si na další doklad?
- Který korpus bude vhodný zdroj dat?

lemma=. *čičí

Celkem: 48 položek (1 stránka)

	Filter	lemma	Freq	
1	p / n	kočičí	25292	
2	p / n	holčičí	5445	
3	p / n	klučičí	2551	
4	p / n	čičí	53	
5	p / n	jezevčičí	11	
6	p / n	neholčičí	8	
7	p / n	čičičí	5	
8	p / n	Čičičí	4	
9	p / n	pečičí	4	
10	p / n	japončičí	3	
11	p / n	pejskokočičí	3	
12	p / n	očičí	3	
13	p / n	Broučičí	3	
14	p / n	pejsko-kočičí	3	

Výjimky

- *holka* pravidelně tvořené adjektivum by mělo být *holčí*.
- Doklady jako *alka/alčí, křepelka/křepelčí* vylučují hypotézu, že by výjimka byla důsledkem hláskového okolí.
- *kluk* pravidelně tvořené adjektivum by mělo být *klučí*.
- Doklady jako *brouk/broučí, pavouk/pavoučí* vylučují hypotézu, že by výjimka byla důsledkem hláskového okolí.
- *kočka* pravidelně tvořené adjektivum by mělo být *koččí*.

vzor 1 ▲▼ (fq ▲▼)	vzor 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1 hrdlička (569)	hrdliččí (2)
2 kukačka (269)	kukaččí (174)
3 lasička (67)	lasiččí (1)
4 samička (986)	samiččí (1)

Na co je třeba dbát při používání automatických nástrojů

- Přestože se zdá, že automatické nástroje lze lépe použít pro práci s hláskovými alternacemi v případě, že je místo alternace (její pozice v řetězci znaků – písmen) dobře formálně popsatelná (jako je tomu v našem příkladu, tedy v případě, že se nachází na morfémovém švu, kde vedle sebe stojí morf základového slova a derivačního formantu), mohou nastat problémy, a to a) přegenerování, b) nedostatky v práci automatických nástrojů a c) v případě výjimek.

Jak se chovají konsonanty v kontextu sufixů začínajících na konsonant?

- -ník
- -ní
- -ný

[lemma=".*cní"] [lemma=".*ční"]

1 / 9 (celkem: 444 položek) Sdílet tabul

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	obecní	428 418	68,68
2	p / n	plicní	45 661	7,32
3	p / n	lícní	9 767	1,57
4	p / n	vysokopecní	925	0,15
5	p / n	meziobecní	738	0,12
6	p / n	pícní	384	0,06
7	p / n	pecní	320	0,05
8	p / n	mimoplicní	193	0,03
9	p / n	financní ↙	66	0,01
10	p / n	plícní	62	0,01
11	p / n	tradiční ↙	60	0,01
12	p / n	celoobecní	57	0,01
13	p / n	nadobecní	55	0,01
14	p / n	vánocní ↙	45	0,01
15	p / n	nosolící	35	0,01

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	finanční	1 382 521	221,62
2	p / n	tradiční	1 160 504	186,03
3	p / n	zahraniční	894 250	143,35
4	p / n	vánoční	746 394	119,65
5	p / n	informační	441 110	70,71
6	p / n	noční	421 213	67,52
7	p / n	roční	377 062	60,45
8	p / n	taneční	359 364	57,61
9	p / n	investiční	351 277	56,31
10	p / n	železniční	344 872	55,28
11	p / n	reprezentační	303 124	48,59
12	p / n	silniční	271 360	43,5
13	p / n	komerční	262 933	42,15
14	p / n	operační	251 364	40,3
15	p / n	páteční	212 799	34,11

[lemma=".*kní"] [lemma=".*[^sc]kní"]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	barokní	156 827	25,14
2	p / n	groteskní	13 007	2,09
3	p / n	fantaskní	7 609	1,22
4	p / n	pitoreskní	3 129	0,5
5	p / n	novobarokní	875	0,14
6	p / n	neobarokní	764	0,12
7	p / n	burleskní	602	0,1
8	p / n	bryskní	535	0,09
9	p / n	pseudobarokní	299	0,05
10	p / n	pikareskní	246	0,04
11	p / n	tragigroteskní	111	0,02
12	p / n	kní	105	0,02
13	p / n	renesančně-barokní	93	0,02
14	p / n	platereskní	92	0,02
15	p / n	opakní	77	0,01

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	barokní	156 827	25,14
2	p / n	novobarokní	875	0,14
3	p / n	neobarokní	764	0,12
4	p / n	pseudobarokní	299	0,05
5	p / n	renesančně-barokní	93	0,02
6	p / n	opakní	77	0,01
7	p / n	autarkní	63	0,01
8	p / n	předbarokní	48	0,01
9	p / n	renesančněbarokní	34	0,01
10	p / n	sekní	30	0,01
11	p / n	goticko-barokní	27	0
12	p / n	perfekní	26	0
13	p / n	pozdněbarokní	24	0
14	p / n	kontakní	24	0
15	p / n	abstrakní	21	0

[lemma=".*cník"] [lemma=".*čník"]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	pomocník	89 967	14,42
2	p / n	kajčník	1 501	0,24
3	p / n	plicník	742	0,12
4	p / n	Pecník	469	0,08
5	p / n	Boucník	286	0,05
6	p / n	Obecník	204	0,03
7	p / n	nepřejčník	200	0,03
8	p / n	zápecník	163	0,03
9	p / n	plnomocník	123	0,02
10	p / n	svčník	100	0,02
11	p / n	kibucník	85	0,01
12	p / n	rocník ↙	71	0,01
13	p / n	útočník ↙	40	0,01
14	p / n	Falcník	35	0,01
15	p / n	Vrecník	18	0

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	ročník	1 656 492	265,54
2	p / n	útočník	951 294	152,5
3	p / n	tanečník ↙	104 302	16,72
4	p / n	společník	77 782	12,47
5	p / n	začátečník	52 713	8,45
6	p / n	zámečník	41 037	6,58
7	p / n	ručník	39 309	6,3
8	p / n	řečník	25 106	4,03
9	p / n	finančník ↙	23 582	3,78
10	p / n	tlumočník	22 988	3,69
11	p / n	válečník	22 975	3,68
12	p / n	měsíčník ↙	22 287	3,57
13	p / n	výtečník	18 901	3,03
14	p / n	slunečník ↙	13 652	2,19
15	p / n	moučník	13 024	2,09

[lemma=".*rn[íý]"] [lemma=".*řn [íý] "]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	kulturní	1 126 452	180,58
2	p / n	černý	1 009 165	161,77
3	p / n	moderní	867 726	139,1
4	p / n	odborný	720 593	115,51
5	p / n	horní	670 580	107,5
6	p / n	jarní	546 189	87,56
7	p / n	výborný	534 955	85,76
8	p / n	průměrný	450 671	72,24
9	p / n	severní	440 282	70,58
10	p / n	výtvarný	406 055	65,09
11	p / n	populární	373 282	59,84
12	p / n	jaderný	303 843	48,71
13	p / n	stříbrný	279 015	44,73
14	p / n	mírný	251 008	40,24
15	p / n	nádherný	241 961	38,79
16	p / n	legendární	236 662	37,94
17	p / n	herní	231 892	37,17
18	p / n	večerní	231 877	37,17
19	p / n	literární	221 071	35,44

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	vnitřní	449 319	72,03
2	p / n	kalendářní	49 863	7,99
3	p / n	námořní	46 487	7,45
4	p / n	zákeřný	36 262	5,81
5	p / n	páteřní	24 985	4,01
6	p / n	Větrní ←	15 889	2,55
7	p / n	dveřní	11 186	1,79
8	p / n	zářný	8 215	1,32
9	p / n	oltářní	5 622	0,9
10	p / n	jitřní ←	2 840	0,46
11	p / n	bezpáteřní	708	0,11
12	p / n	bouřný	283	0,05
13	p / n	bezpáteřný	190	0,03
14	p / n	předjitřní ←	176	0,03
15	p / n	říčně-námořní	172	0,03
16	p / n	žalářní	160	0,03
17	p / n	bouřní	95	0,02
18	p / n	zvěřní	90	0,01
19	p / n	vniřní	57	0,01

[lemma=". *zn[íý]"] [lemma=". *žn [íý] "]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	různý	2 118 188	339,55
2	p / n	výrazný	651 219	104,39
3	p / n	televizní	573 560	91,94
4	p / n	vítězný	489 859	78,53
5	p / n	provozní	239 033	38,32
6	p / n	příbuzný	230 870	37,01
7	p / n	železný	208 552	33,43
8	p / n	divizní	148 936	23,88
9	p / n	hrozný	137 320	22,01
10	p / n	nervózní	121 691	19,51
11	p / n	kontroverzní	101 552	16,28
12	p / n	ambiciózní	87 761	14,07
13	p / n	závazný	80 856	12,96
14	p / n	Železný	80 197	12,86
15	p / n	důrazný	70 965	11,38

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	možný	2 147 870	344,31
2	p / n	běžný	826 359	132,47
3	p / n	jižní	642 240	102,95
4	p / n	vážný	551 921	88,48
5	p / n	prestižní	290 354	46,55
6	p / n	soutěžní	237 609	38,09
7	p / n	závažný	231 729	37,15
8	p / n	obtížný	214 435	34,38
9	p / n	tržní	153 681	24,64
10	p / n	předběžný	134 692	21,59
11	p / n	průběžný	117 010	18,76
12	p / n	knižní	114 379	18,34
13	p / n	odvážný	112 331	18,01
14	p / n	peněžní	79 081	12,68
15	p / n	nádražní	64 145	10,28
16	p / n	dobrodružný	61 633	9,88
17	p / n	něžný	48 763	7,82

[lemma=".*hn[íý]" & lemma!=".*chn[íý]"]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	Drahný	5 960	0,96
2	p / n	drahný	2 487	0,4
3	p / n	lithný	600	0,1
4	p / n	dolíhnutí	14	0
5	p / n	předlíhnutí	14	0
6	p / n	Muthný	9	0
7	p / n	Sáhní	5	0
8	p / n	blahní	4	0
9	p / n	olíhnutí	4	0
10	p / n	sodno-lithný	4	0

[lemma=". *šn[íý]"] [lemma=". *chn [íý] "]
 [lemma=". *sn[íý]"]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	letošní	2 196 931	352,18
2	p / n	úspěšný	1 146 291	183,76
3	p / n	dnešní	1 001 098	160,48
4	p / n	slušný	301 195	48,28
5	p / n	příslušný	294 990	47,29
6	p / n	odlišný	214 259	34,35
7	p / n	falešný	139 402	22,35
8	p / n	prospěšný	136 526	21,89
9	p / n	strašný	103 252	16,55
10	p / n	střešní	85 218	13,66
11	p / n	pyšný	77 374	12,4
12	p / n	vzdušný	76 965	12,34
13	p / n	krušný	72 894	11,69
14	p / n	živočišný	70 067	11,23
15	p / n	plošný	64 183	10,29
16	p / n	přílišný	51 071	8,19
17	p / n	rušný	49 776	7,98
18	p / n	směšný	46 698	7,49
19	p / n	bříšný	42 293	6,78

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	vrchní	195 903	31,4
2	p / n	povrchní	19 810	3,18
3	p / n	kachní	10 934	1,75
4	p / n	svrchní	10 121	1,62
5	p / n	povšechný	1 629	0,26
6	p / n	Bechný	1 401	0,23
7	p / n	Konwitschný	82	0,01
8	p / n	Šechný	67	0,01
9	p / n	všichni	47	0,01
10	p / n	rchní	44	0,01

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	současný	2 127 519	341,05
2	p / n	jasný	1 131 764	181,43
3	p / n	krásný	1 072 776	171,97
4	p / n	okresní	831 539	133,3
5	p / n	přesný	463 630	74,32
6	p / n	lesní	267 445	42,87
7	p / n	přísný	256 510	41,12
8	p / n	luxusní	228 796	36,68
9	p / n	úžasný	228 593	36,64
10	p / n	těsný	200 472	32,14
11	p / n	předčasný	168 783	27,06
12	p / n	tělesný	131 233	21,04
13	p / n	dočasný	109 002	17,47
14	p / n	drsňý	108 653	17,42
15	p / n	profesní	99 256	15,91
16	p / n	nosný	70 251	11,26
17	p / n	přenosný	61 574	9,87
18	p / n	servisní	58 874	9,44
19	p / n	občasný	54 860	8,79

[lemma=". *dn[íý]"] [lemma=". *d'n [íý] "]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	poslední	5 034 398	807,04
2	p / n	žádný	3 072 455	492,53
3	p / n	základní	2 186 303	350,47
4	p / n	národní	1 519 589	243,6
5	p / n	střední	1 198 350	192,1
6	p / n	mezinárodní	1 188 185	190,47
7	p / n	obchodní	963 144	154,4
8	p / n	vhodný	922 586	147,89
9	p / n	původní	910 614	145,98
10	p / n	radní	595 986	95,54
11	p / n	případný	549 354	88,06
12	p / n	úvodní	505 674	81,06
13	p / n	vodní	504 838	80,93
14	p / n	vládní	503 966	80,79
15	p / n	zásadní	498 687	79,94
16	p / n	přírodní	478 377	76,69
17	p / n	přední	475 231	76,18
18	p / n	dosavadní	471 307	75,55
19	p / n	západní	468 203	75,06

94	p / n	hybridní	49 465	7,93
95	p / n	nudný	48 366	7,75
96	p / n	lodní 	43 653	7
97	p / n	dohledný	43 308	6,94
98	p / n	vlastivědný	43 245	6,93
99	p / n	objízdný	42 262	6,78
100	p / n	poklidný	42 135	6,75

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	mědný	191	0,03
2	p / n	výpovědní	46	0,01
3	p / n	nákladní	8	0
4	p / n	poslední	8	0
5	p / n	základní	7	0
6	p / n	Výpovědní	6	0
7	p / n	dní	5	0
8	p / n	Lodní	4	0
9	p / n	lodní	3	0
10	p / n	vládní	3	0
11	p / n	původní	2	0
12	p / n	zaďní	2	0
13	p / n	obchodní	2	0
14	p / n	Odpovědní	1	0
15	p / n	soudní	1	0
16	p / n	jednolodní	1	0

[lemma=". *tn[íý]"] [lemma=". *t'n [íý] "]

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	vlastní	2 383 489	382,08
2	p / n	státní	1 889 405	302,88
3	p / n	místní	1 795 646	287,85
4	p / n	špatný	1 667 201	267,26
5	p / n	ostatní	1 528 804	245,07
6	p / n	životní	1 164 432	186,66
7	p / n	zdravotní	1 008 890	161,73
8	p / n	kvalitní	936 785	150,17
9	p / n	samotný	909 458	145,79
10	p / n	letní	839 999	134,66
11	p / n	nutný	830 838	133,19
12	p / n	trestný	696 854	111,71
13	p / n	konkrétní	632 763	101,44
14	p / n	šťastný	586 110	93,96
15	p / n	zvláštní	580 500	93,06
16	p / n	bezpečnostní	506 266	81,16
17	p / n	sobotní	476 316	76,36
18	p / n	slavnostní	439 983	70,53
19	p / n	trestní	377 724	60,55

47	p / n	realitní	108 100	17,33
48	p / n	zpětný	106 771	17,12
49	p / n	pamětní ↙	106 001	16,99
50	p / n	perfektní	105 562	16,92

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	rtuňný	21	0
2	p / n	letovní	15	0
3	p / n	pamětní	14	0
4	p / n	zvláštní	14	0
5	p / n	letištní	11	0
6	p / n	sídlištní	8	0
7	p / n	obětní	7	0

tník/t'ník

jako : Větrouši plazní , plazi vodoušní aj . V roce 1899 učitel Josef Kliment v knize " Čeští brouci " opatřil na 5 000 (!) broučích druhů nově utvořenými českými názvy , z nichž většina působí dosti komicky : Přeborník význačný , lučištník polední , Istivec , **holořitník** chlupatý , společník hrbolekatý , poskakovač , ničitel , spolkovník , lupič , klamavec a další . V současnosti také někteří amatéři - vivaristé se snaží za každou cenu pojmenovat českým rodovým jménem např . každý jednotlivý rod užovkovitých hadů , a tak se objevují různé štíhlovky , šplhavky ,

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	účastník	837 386	134,24
2	p / n	vlastník	392 426	62,91
3	p / n	památník	151 687	24,32
4	p / n	zdravotník	149 706	24
5	p / n	kotník	84 608	13,56
6	p / n	pamětník	83 992	13,46
7	p / n	živnostník	79 792	12,79
8	p / n	poplatník	75 916	12,17
9	p / n	poutník	56 646	9,08
10	p / n	ochotník	41 950	6,73
11	p / n	šatník	34 015	5,45
12	p / n	státník	31 002	4,97
13	p / n	deštník	28 086	4,5
14	p / n	výletník	22 795	3,65
15	p / n	atentátník	22 254	3,57
16	p / n	doutník	22 004	3,53
17	p / n	četník	21 462	3,44
18	p / n	nešťastník	18 882	3,03
19	p / n	padesátník	15 974	2,56

dník/d'ník

▲ věci a soud rozhoduje o jeho vzetí do vazby . Na Měděnci to ženy řádně roztočí , i když se zrušený svátek nenosí CHOMUTOVSKO Březnového svátku žen se nevzdaly ženy z Měděnce na Chomutovsku . Dneska to roztočí v restauraci **Měd'ník** . Letošní oslava Měděnského dne žen není přítom nijak výjimečná . V obci ji totiž s požehnáním úřadu slaví každoročně , a nezastavila je ani nová doba . " Ženský chtějí slavit , tak proč ne . Nevidíme na tom ▼

	Filtr	lemma	Freq ▼	i.p.m.
1	p / n	úředník	449 669	72,08
2	p / n	závodník	417 606	66,94
3	p / n	chodník	341 279	54,71
4	p / n	obchodník	268 278	43,01
5	p / n	podvodník	91 342	14,64
6	p / n	náhradník	84 434	13,54
7	p / n	hrudník 	52 195	8,37
8	p / n	zahradník	37 608	6,03
9	p / n	zedník 	32 355	5,19
10	p / n	brigádník	32 209	5,16
11	p / n	koledník	32 061	5,14
12	p / n	vodník	29 978	4,81
13	p / n	Zahradník	25 746	4,13
14	p / n	prostředník	25 375	4,07
15	p / n	následník	20 162	3,23

Jaké další alternace provází derivaci adjektiv sufixem *-í*

- Najděte příklady adjektiv posesivních, druhově posesivních i široce vztahových a sledujte, jak jsou utvořena.
- <http://www.slovníkafixu.cz/heslar/-%C3%AD>
- [(lemma=".*í" & lemma!="(.*[ou]|í)cí)|(.*[aiy]cí)|(.*[eě]jší)|(.*[^aáeěéííoóuůyý]ší)") & tag="AA.*"]

SAUČ

- Výraznou skupinu tvoří **(2) adjektiva přivlastňovací**: *boží, obří, dívčí, knížecí, markraběcí*, převážně s významem přivlastnění druhu: *ptačí, psí*, často s významem **(2a) široce vztahovým**: *psí počasí/víno, kuřecí ráj*, 'prodejna s levným kuřecím masem'. Je-li základovým substantivem neutrum skloňované podle vzoru kuře, pak se adjektivum tvoří od rozšířeného kmene a dochází buď k alternaci $t > c$, např. *kuřecí*, nebo působením analogie k alternaci $t > c > \check{c}$, např. *prasečí, jehněčí* podle pravidelné alternace $c > \check{c}$ (*ovčí, mravenčí, slepičí*). Před sufixem *-í* dochází rovněž k alternacím $k > \check{c}$ (*ptačí*), $d > d'$ (*medvědí*), $n > \check{n}$ (*sloní*), $t > t'$ (*mamutí*), $r > ř$ (*tygří*); **synchronně nepravidelná je alternace *hovado* → *hovězí***. Také adjektiva *kočičí, klučičí, holčičí* jsou tvořena nepravidelně od rozšířených základů. Tato adjektiva se často substantivizují (*hovězí, jehněčí*; viz též níže propria).

Dotaz na dvojice typu *zvíře/zvířecí*

Morfio

Language: Czech ▾

<+ ~~common~~ ▾ ~~distinct~~ ▾ +> Morph. specification:

pattern 1: .+ ▾ [eě] ▾ vlastní tag > ▾ NNN.*

pattern 2: .+ ▾ [eě][cč]í ▾ přídavná jména ▾ A.*

Add pattern

Corpus: SYN2015 ▾ Frequency higher than: 0 ▾ Search for: lemmata ▾ Evaluate: lemmata ▾

A = a

▶ Alternations

Search New query Link to this query: <http://morfio.korpus.cz/wqGpEHco> Help

Varianty [cč]í

	pattern 1 ▲▼ (fq ▲▼)	pattern 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1	batole (570)	batolecí (84)
2	dóže (26)	dóžecí (36)
3	dvojče (2145)	dvojčecí (20)
4	hrabě (123)	hraběcí (147)
5	hřibě (264)	hřiběcí (35)
6	jehně (210)	jehněcí (234)
7	klišťe (651)	klišťecí (7)
8	kníže (1223)	knížecí (447)
9	kozle (12)	kozlečí (4)
10	kuře (2011)	kuřecí (994)
11	kůzle (476)	kůzlečí (14)
12	markrabě (51)	markraběcí (14)
13	morče (397)	morčecí (7)
14	páže (106)	pážecí (19)
15	prase (2615)	prasečí prasecí (418)
16	štěně (916)	štěněcí štěněcí (25)
17	štěně (916)	štěněčí štěněcí (25)
18	tele (674)	telecí (241)
19	zvíře (18593)	zvířecí (1631)

Ptali jste se někdy proč?

- Proč je *infekční* ale *plicní*?
- Proč je *peněžní* ale *mezní*?
- Proč je *roční* ale *barokní*?
- Proč je *pyšný* ale *vrchní*?
- Proč je *drážní* ale *drahný*?
- Proč je *dnešní* ale *časný*?
- Proč je *laboratorní* ale *kalendářní*?
- Proč je *lodní* ale *měďný*?
- Proč je *chutný* ale *rtuťný*?

roční/barokní

Morfio

Language: Czech

<+ ~~common~~ ~~distinct~~ +> Morph. specification:

pattern 1: .+ (k[ao]|k) podstatná jména N.*

pattern 2: .+ [čk]ní přídavná jména A.*

Add pattern

Corpus: SYN2015 Frequency higher than: 0 Search for: lemmata Evaluate: lemmata

A = a

▶ Alternations

Search New query Link to this query: <http://morfio.korpus.cz/9H4d3VD6> Help

Kolik je výjimek?

	pattern 1 ▲▼ (fq ▲▼)	pattern 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1	akko (14)	akční (1981)
2	barok baroko (616)	barokní (1944)
3	boko boka bok (8772)	boční (2110)
4	brisk (2)	briskní (8)
5	burleska (35)	burleskní (19)
6	čtvrtek (4803)	čtvrteční (691)
7	čtvrtek (23)	čtvrtoční (2)
8	grotesk groteska (235)	groteskní (336)
9	groteska grotesk (235)	groteskní (336)
10	hypotéka (1733)	hypotéční (17)
11	investik (2)	investiční (3519)
12	jatek (1)	jateční (66)
13	kartotéka (224)	kartotéční (28)
14	krk krka (11143)	krční (524)
15	luk luko luka (2627)	luční (598)
16	matek (460)	mateční (33)
17	matika (171)	matiční (17)
18	matrika (330)	matriční (81)
19	mesík (1)	měsíční (3043)
20	nárek (969)	nářeční (38)
21	neobaroko (8)	neobarokní (15)
22	nok (177)	noční (9478)
23	novobarok (1)	novobarokní (18)
24	obrok (10)	obroční (2)
25	oko ok oka (71615)	oční (2256)

infekční/plicní

Morfio

Language:

<+ common +> Morph. specification:

pattern 1:

pattern 2:

Add pattern

Corpus: Frequency higher than: Search for: Evaluate:

A = a

Link to this query: <http://morfio.korpus.cz/jdPLX6mX>

Kolik je výjimek?

<+ ~~×~~ common ~~×~~ distinct +> Morph. specification:

pattern 1:

pattern 2:

Add pattern

pattern 1 ▲▼ (fq ▲▼)	pattern 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1 líc líce (856)	líc ní (547)
2 obec (22537)	obe cní (2956)
3 pec (2170)	pe cní (5)
4 píce (159)	píc ní (7)
5 věc (63933)	vě cní (9)

A další

<+ common distinct >+ Morph. specification:

pattern 1:

pattern 2:

<+ common distinct >+ Morph. specification:

pattern 1:

pattern 2:

pattern 1 ▲▼ (fq ▲▼)	pattern 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1 kalendář (2604)	kalendářní (603)
2 oltář (1988)	oltářní (287)
3 páteř (1887)	páteřní (383)
4 zvěř (1773)	zvěřní (2)
5 žalář (470)	žalářní (10)

Alternace finálních konsonantů v kontextu konsonantických sufixů

- Jak alternuje finála (koncový konsonant) **[czs]** morfu před morfem - **n(i/ý)**?
- Jak alternuje finála (koncový konsonant) **[d'tř]** morfu před morfem - **n(i/ý)**?
- Jak alternuje finála (koncový konsonant) **[kh]/ch** morfu před morfem - **n(i/ý)**?

Všimněte si, že

- při odvozování sufixem (při konverzi jím může být i koncovka) začínajícím a) na vokál (např. *-ek(0)*, *-ec(0)*, *-(e)*, *-(o)*) a b) sufixy *-(0)*, *-k(a)*, *-b(a)*, *-c(e)*, *-n(ý)*, *-n(í)* a dalšími) začínajícími na konsonant **vkládá za otevřený kořen s nulovou kmenotvornou příponou epentetický konsonant / konekt.**
- Jedná se pouze o konsonanty */j/*, */v/*, */t/*, výjimečně */ch/*, */š/*, */n/*.

Příklady

- *příspě-0-t* → *příspě-/v/-ek*, *-rý-0-t* → *ú-ry-/v/-ek*,
- *ubý-0-t* → *úby-/t/-ek*
- *spá-0-t* → *spá-/n/-ek*
- *bí-0-t* → *bi-/j/-ec*
- *sá-0-t* → *sa-/v/-ec*, *pě-0-t* → *pě-/v/-ec*
- *rý-0-t* → *ry-/t/-ec*, *lí-0-t* → *li-/t/-ec*
- *ví-0-t* → *vě-/n/-ec*
- *pí-0-t* → *pi-/v/-o*
- *stá-0-t* → *podsta-/t/-a*

Příklady

- *lí-0-t* → *lů-/j/-0*, *hní-0-t* → *hnů-/j/-0*, *bí-0-t* → *bo-/j/-0*, *na-pí-0-t* → *ná-po-/j/-0*
- *ukrý-0-t* → *úkry-/t/-0*
- *zachvě-0-t* → *záchvě-/v/-0*, *krý-0-t* → *kro-/v/-0*, *roz-sí-0-t* → *roz-se-/v/-0*, *o-hřá-0-t* → *o-hře-/v/-0*,
- *smá-0-t* → *smí-/ch/-0*
- *bí-0-t* → *bi-/t/-ka*, *krý-0-t* → *kry-/t/-k(a)*
- *stá-0-t* → *sto-/j/-ka*
- *podší-0-t* → *podší-/v/-ka*, *krý-0-t* → *kro-/v/-k(a)*
- *kou-0-t* → *ku-/j/-ba*, **podívejte se do korpusu syn v12 na lemmata *čujba*, *žijba***
- *ulí-0-t* → *úli-/t/-ba*, *klí-0-t* → *kle-/t/-ba*

Příklady

- *bí-0-t* → *drakobi-/j/-ce*
- *kou-0-t* → *ku-/j/-ný*, *ob-stá-0-t* → *ob-sto-/j/-ný*
- *odbý-0-t* → *neodby-/t/-ný*, *pí-0-t* → *pi-/t/-ný*
- *rozrý-0-t* → *rozry-/v/-ný*, *za-sou-0-t* → *zá-su-/v/-ný*
- *smá-0-t* → *smí-0-/ch/-0* → *smě-/š/-ný*, *(u)spě-0-t* → *(ú)spě-0-/ch/-0* → *(ú)spě-/š/-ný*

Ověřte v etymologickém slovníku původ substantiv

- *rov, rúvek, pomyje, úlitba, slivky, vliv, šev, naděje, šíje, láje*

DÚ na příště

- Jak je to s příponami *–ský, -cký*? Existuje čistě formálně vzato něco takového?
- Co se děje se základovým slovem, je-li adjektivum od něho odvozené zakončeno na *–ský, -cký*?
- Umíte přesně definovat základy, které se mají odvozená adjektiva zakončená na *ský*?
- Jak zjistíte, co je základové substantivum adjektiv jako *koburský*?
- A čím se liší od adjektiva *burský*?